

ΕΠΙΤΥΜΒΙΑ ΣΗΜΑΤΑ ΣΤΟΥΣ ΤΑΦΟΥΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΠΟΛΗΣ ΤΗΣ ΛΕΥΚΑΔΑΣ ΑΠΟ ΤΙΣ ΑΝΑΣΚΑΦΕΣ ΤΩΝ ΕΤΩΝ 2004-2010

Η ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΩΝ ΕΠΙΓΡΑΦΩΝ

Μαρία Σταυροπούλου-Γάτση

Αρχαιολόγος, Επίτιμη Διευθύντρια, Υπουργείο Πολιτισμού

Είναι γνωστό ότι μία από τις πιο σημαντικές πηγές γνώσης για τον αρχαίο κόσμο, για την ίδια τη ζωή και τα έργα των ανθρώπων, είναι οι τάφοι τους με το πλούσιο συνήθως περιεχόμενό τους, δηλ. τα κτερίσματα και τις επιτύμβιες στήλες, ανεπίγραφες ως επί το πλείστον, οι οποίες αποτελούν τους πλέον «ζωντανούς» μάρτυρες της παρουσίας τους.

Κατά την περίοδο των ετών 2004 έως και 2010, ήλθαν στο φως περισσότερες από εκατό (100) επιτύμβιες στήλες κατά τη διάρκεια των σωστικών ανασκαφών της ΛΣΤ' Εφορείας Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων Αιτωλοακαρνανίας και Λευκάδος υπό τη διεύθυνση της γράφουσας, σε ιδιωτικά οικοπέδα τόσο στο βόρειο όσο και στο νότιο νεκροταφείο της πόλης¹. Ο μέγι-

1. Θα ήθελα και από τη θέση αυτή να ευχαριστήσω θερμά τη συνάδελφο αρχαιολόγο Βαρβάρα Γκιζά για την πολύπλευρη βοήθειά της κατά το διάστημα 2004-2010 αλλά και για τη συνεχιζόμενη έως και σήμερα άψογη συνεργασία μας σε ποικίλα θέματα της Λευκάδας, τον σχεδιαστή Νίκο Βαγενά για την πολύ επιμελημένη σχεδιαστική απόδοση των επιτύμβιων στηλών, τους πάντοτε πρόθυμους και ακούραστους τεχνίτες Σπυρ. Κώτση, Ν. Ζαβιτσάνο, Δημ. Κονιδάρη και τις αρχαιοφύλακες Βαρβάρα Μάλιου και Κατερίνα Σιώζου.

Για τις σωστικές ανασκαφές των ετών 2004-2010 βλ. α) ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΑΤΣΗ, «ΛΣΤ' Εφορεία Προϊστορικών και Κλασικών Αρχαιοτήτων», *Αρχαιολογικόν Δελτίον*, τόμ. 59 (2004), *Χρονικά Β' 5*, Αθήνα 2012, σσ. 137-140, στο εξής ΑΔ χάριν συντομίας.

β) Της ίδιας ΑΔ τόμ. 60, 61, 62 (2005, 2006, 2007) *Χρονικά, ΑΔ τόμ. 63* (2008) *Χρονικά Β1* σσ. 663-668, ΑΔ 65 (2010) *Χρονικά Β'1β*, Αθήνα 2016, σσ. 1072-1073.

γ) Της ίδιας, «Νεότερα αρχαιολογικά δεδομένα του Νομού Λευκάδας», *Θ' Πανόμοιο Συνέδριο, Πρακτικά*, τόμ. Β, Παξοί 2014, σσ. 41-58.

δ) Της ίδιας, «Το έργο της ΛΣΤ' ΕΠΚΑ στη Λευκάδα τα έτη 2004-2010», *Πρακτικά Συνεδρίου ΝΗΡΙΚΟΣ - ΛΕΥΚΑΣ - ΚΑΣΤΡΟ*, Λευκάδα 2016, σσ. 265-275.

ε) ΒΙΒΙΑΝ ΣΤΑΙΚΟΥ, «Πρόσφατες ανασκαφικές έρευνες στα νεκροταφεία της αρχαίας πόλης της Λευκάδας», στον ίδιο ως άνω τόμο, σσ. 169-195.

στ) ΒΑΡΒΑΡΑ ΓΚΙΖΑ, «Μια ρωμαϊκή αγροικία στα βόρεια της αρχαίας πόλεως της Λευκάδας», στον ίδιο ως άνω τόμο, σσ. 145-168.

στος αριθμός από αυτές, περίπου ογδόντα (80), φέρουν επιγραφές με τα ονόματα των νεκρών, αποκαλύπτοντας πλούσια ονοματολογία ανδρών και γυναικών και φωτίζοντας πτυχές της κοινωνίας μιας από τις πιο σημαντικές και ισχυρές αρχαίες πόλεις-λιμάνια του Ιονίου κατά την κλασική και ελληνιστική περίοδο. Η πόλη, ιδρυμένη ήδη από το 625 π.Χ. ως αποικία των Κορινθίων στη θέση της αρχαίας Νηρίκου και σε ιδανική γεωγραφική τοποθεσία στο ΒΑ τμήμα του νησιού, είναι κτισμένη αμφιθεατρικά με θέα στο στενό θαλάσσιο πέρασμα και τις απέναντι ακαρνανικές ακτές². Το υλικό αυτό έρχεται να προστεθεί στο ήδη από τις ανασκαφές παλαιότερων ετών δημοσιευμένο υλικό από τις συναδέλφους της ΙΒ' ΕΠΚΑ Ιωαννίνων Αγγέλικα Ντούζου-γλη³ και Υπατία Φάκλαρη⁴, καθώς και στο Corpus των Επιγραφών της Ακαδημίας των Επιστημών του Βερολίνου⁵.

Οι επιγραφές, οι οποίες θα εξεταστούν προκαταρκτικά μόνον στην παρούσα ανακοίνωση, η οποία δεν αποτελεί τελική δημοσίευσή τους και δεν εμπεριέχει εξαντλητικές βιβλιογραφικές αναφορές, προέρχονται τόσο από το βόρειο όσο και από το νότιο νεκροταφείο της Λευκάδας⁶. Πολλές από αυτές βρέθηκαν in situ, όπως π.χ. κατά την ανασκαφή των οικοπέδων Χρ. Γεωργάκη και Παν. Μικρώνη - Ανδρ. Λογοθέτη στο βόρειο νεκροταφείο⁷, οι περισσότερες ωστόσο στην επίκωση των τάφων, ή σε β' χρήση αποτελώντας τα τοιχώματα άλλων, μεταγενέστερων. Οι στήλες που βρέθηκαν στη θέση τους, ήταν στραμμένες προς τον αρχαίο ταφικό δρόμο, ο οποίος διέσχισε το νεκροταφείο (εικ. 1), παρέχοντας έτσι τη δυνατότητα στον διαβάτη ή τον επισκέπτη να διαβάσει τα ονόματα των νεκρών⁸. Σε ορισμένες περιπτώσεις έχουν διατηρηθεί ίχνη από το ερυθρό χρώμα στην περιοχή των γραμμάτων, το οποίο διευκόλυνε την ανάγνωση ακόμη και από μακριά⁹. Ως προς τον τύπο ή το σχήμα τους οι στήλες

2. Για τη θέση και την οργάνωση της πόλης βλ. ΙΩΑΝΝΑ ΑΝΔΡΕΟΥ, «Πολεοδομικά της αρχαίας Λευκάδας», ΑΔ 53 (1998), Μελέτες, Αθήνα 2002, σσ. 147-186, καθώς επίσης υποσημ. 3.

3. ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΝΤΟΥΖΟΥΓΛΗ, «Παρατηρήσεις στα νεκροταφεία της αρχαίας Λευκάδας», Πρακτικά Δ' Συμποσίου: Οι πρωτεύουσες της Λευκάδας, Αθήνα 2001, σσ. 45-84.

4. ΥΠΑΤΙΑ ΦΑΚΛΑΡΗ, «Ανθρωπονύμια από επιτύμβιες στήλες στο αρχαίο νεκροταφείο της Λευκάδας», Γ' Διεθνές Πανότιο Συνέδριο (Κέρκυρα 2014), Κερκυραϊκά Χρονικά, περ. Β', τόμ. ΙΑ', Κέρκυρα 2017, σσ. 215-230.

5. KLAUS HALLOF (ed) *Inscriptiones Graeciae septettrionalis*, vol. IX, Pars I, Fasc. IV, *Inscriptiones Insularum Mars Ionii*, Βερολίνο 2001, στο εξής η συντομογραφία IG IX 1² 4.

6. Βλ. ως άνω υποσημ. 1 ε).

7. Για τις ανασκαφές των εν λόγω δύο οικοπέδων βλ. ως άνω υποσημ. 1 α), ΒΙΒΙΑΝ ΣΤΑΙ-ΚΟΥ, ΑΔ 65 (2010) Χρονικά Β' 1β, σσ. 1074-1075, της ίδιας, ως άνω υποσημ. 1 ε.

8. Για τη χωροταξική οργάνωση των νεκροταφείων και τον δρόμο που τα διέσχισε, ο οποίος συμπίπτει με τον σύγχρονο αμαξιτό δρόμο, βλ. ως άνω υποσημ. 2 και υποσημ. 3.

9. Για τη χρήση κόκκινου και μπλε χρώματος στην περιοχή των γραμμάτων των στηλών

είναι συνήθως απλής μορφής ορθογώνιες ακόσμητες, με οριζόντια άνω απόληξη ή με ευθύγραμμη κυματοφόρο επίστεψη, σε αντίθεση με τις στήλες άλλων πόλεων της ΒΔ Ελλάδας που φέρουν πλούσιο φυτικό διάκοσμο¹⁰. Ελάχιστες φέρουν αετωματική επίστεψη (αρ. ευρ. 3961, χωρίς επιγραφή), ή τρία ακρωτήρια πάνω από το κυμάτιο της επίστεψης (βλ. πιο κάτω). Ως προς το κατώτερο τμήμα τους σε ελάχιστες περιπτώσεις αυτές φέρουν κυματοφόρο βάση κατ' αντιστοιχία της άνω απόληξης και πλίνθο (στήλες αρ. ευρ. 3930, 3956), ενώ συνθέστερα τούτο είναι είτε πλατύτερο και ημίεργο για την τοποθέτησή τους στο χώμα, είτε φέρει απλή οριζόντια διαμόρφωση. Το ύψος τους κυμαίνεται από 0,73 μ. έως 0,36 μ. Από το σύνολο του υλικού θα μας απασχολήσουν εδώ προκαταρκτικά οι στήλες με ακέραιη ή σχεδόν ακέραιη επιγραφή και ελάχιστες από τις αποσπασματικά σωζόμενες. Το μεγαλύτερο μέρος των αποσπασματικά σωζόμενων μαζί με τις δυσδιάκριτες επιγραφές και δύο τριστιχες θα πραγματευτούμε σε επόμενο στάδιο μελέτης, στο οποίο θα περιληφθεί και υλικό αποτελούμενο από δεκατρείς (13) επιγραφές που προήλθαν από ανασκαφή του έτους 2011, το οποίο έθεσε στη διάθεσή μας η συνάδελφος Βίβιαν Στάϊκου¹¹. Με εξαίρεση δύο επιγραφές των ύστερων αρχαϊκών-κλασικών χρόνων, των οποίων η εξέταση θα προηγηθεί, το υπόλοιπο υλικό, καθώς εντάσσεται στα χρονολογικά όρια του 4ου και 3ου αι. π.Χ. (με ελάχιστες εξαιρέσεις στον 2ο αι. π.Χ.), θα εξετάσουμε κατά ομάδες περιοριζόμενοι στα μαρτυρούμενα ονόματα, ανδρικά, γυναικεία, και σύμφωνα με τον τρόπο που αυτά παρουσιάζονται, ενώ θα ακολουθήσει σύντομη αναφορά στις επιτύμβιες στήλες αβάπτιστων βρεφών.

A. Επιγραφές των ύστερων αρχαϊκών – κλασικών χρόνων (5ος αι. π.Χ.)

1. Αρ. ευρ. 3949 (εικ. 2)

Επιτύμβια στήλη με οριζόντια άνω και κάτω απόληξη, ελλιπής κατά το αριστερό και δεξί πέρασ της που φέρει αποσπασματικά σωζόμενη επιγραφή σε αρχαϊκό κορινθιακό αλφάβητο. Διαστ.: 0,37 μ. (ύψος), 0,38 μ. (μέγ. πλάτος), 0,38 μ. (πάχ.). Ύψος γραμμ. 0,07 μ.

βλ. Β. ΠΕΤΡΑΚΟΣ, «Η επιγραφή του σήμερα», *ΜΕΝΤΩΡ*, τεύχ. 121, Αθήνα Δεκ. 2017, σσ. 187-239 και J.A. PAPAPOSTOULOU, *Achaean Grave Stelai*, Βιβλιοθήκη της εν Αθήναις Αρχαιολογικής Εταιρείας αρ. 135, Αθήνα 1993, σ. 33.

10. Για τον πλούσιο διάκοσμο στις στήλες των όμορων περιοχών βλ. P.M. FRASER et T. RÖNNE, *Boetian and West Greek Tombstones*, Lund 1957.

11. Στη συνάδελφο Βίβιαν Στάϊκου εκφράζονται θερμές ευχαριστίες και από τη θέση αυτή τόσο για την επί σειρά ετών άψογη συνεργασία μας, όσο και για την παραχώρηση μελέτης του υλικού από την ανασκαφή του οικοπέδου Μικρώνη-Λογοθέτη.

... σᾶμα τό[δε]; ...

Προέρχεται από το βόρειο νεκροταφείο. Από το ίδιο νεκροταφείο προέρχεται μία ακόμη επιγραφή με τον όρο σᾶμα στο ίδιο αλφάβητο (... ο έμι σᾶμα), η οποία εκτίθεται στο Μουσείο Λευκάδος¹². Επιγραφές με αναφορά στο σῆμα του τάφου του νεκρού γνωρίζουμε ακόμη από τη γειτονική Ακαρνανία, την κεντρική Αιτωλία από την περιοχή των Οφιονέων, και τη νότια, από τη σημερινή Βλαχομάνδρα Ναυπακτίας¹³. Οι επιγραφές αυτές είναι αρχαιότερες της εξεταζόμενης.

2. Αρ. ευρ. 4174 (εικ. 3)

Επιτύμβια στήλη με οριζόντια άνω απόληξη, ελλιπής ως προς το κατώτερο τμήμα της και με ελάχιστες αποκρούσεις στην κύρια όψη της, η οποία είναι επιμελώς ειργασμένη και φέρει περιτένεια. Σωζ. ύψος 0,23 μ., πλάτος 0,27 μ., πάχ. 0,08 μ. Ύψος γραμμ. 0,02-0,025 μ. Φέρει την επιγραφή:

Ἄριστοκλ[ῆς]

Ο τύπος των γραμμάτων δεν διαφέρει από εκείνον των γραμμάτων της προηγούμενης. Είναι πιθανή και η αναγραφή Αριστοκλέα¹⁴. Το όνομα Αριστοκλής είναι ευρέως διαδεδομένο στον αρχαίο ελληνικό κόσμο, όπως στην Αττική, στην Πελοπόννησο, Ἡπειρο, Πλευρία, Δαλματία, Μεγάλη Ελλάδα, στην Κεντρική Ελλάδα¹⁵. Στα Ιόνια νησιά, το συναντάμε σε δύο ονόματα πρυτάνεων στην Κέρκυρα, σε ένα ακόμη από το ίδιο νησί (Ἄριστομένης πατέρας του Σιμάδα) και στην Ιθάκη σε επιγραφή του 5ου αι. π.Χ.: Ἄριστοκλες¹⁶. Στις επιγραφές της Λευκάδας δεν μαρτυρείται, πλην όμως ένας αξιωματούχος Ἄριστοκλῆς απαντά σε νόμισμα της πόλης¹⁷. Το θηλυκό Ἄριστόκλεια μαρτυ-

12. IG IX 1²⁴ 1426 και Κ. ΖΑΧΟΣ - ΑΝ. ΝΤΟΥΖΟΥΓΙΑΗ, *Λευκάδα, Ιστορική-Αρχαιολογική Επισκόπηση μέσα από τα εκθέματα του Αρχαιολογικού Μουσείου*, Αθήνα 2003, εικ. σ. 91, ΑΕ 3053.

13. Για την επιγραφή της Ακαρνανίας: IG IX 1² 214, 216, για εκείνη της κεντρικής Αιτωλίας IG IX 1⁴ 197, για εκείνη της νότιας Αιτωλίας: CL. ANTONETTI - P. FUNKE (a cura di), *Collezioni Epigrafiche della Grecia occidentale. Pars I: La Collezione epigrafica del Museo archeologico di Agrinio*, Bonn 2018, αρ. 34.

14. Ευχαριστώ θερμά τον Klaus Freitag για τη βοήθεια του στην πραγμάτευση τόσο της στήλης αυτής όσο και της αρ. ευρ. 4008.

15. Ενδεικτικά μόνον βλ. για την Πελοπόννησο και Δυτική Ελλάδα P.M. FRASER - E. MATTHEWS, *A Lexicon of Greek Personal Names, Vol. III A*, Oxford 1997, σσ. 61-62, και την Κεντρική Ελλάδα, ομοίως ως άνω, Vol. III B σ. 57. Στο εξής με τη συντομογραφία LPGN.

16. Βλ. IG IX 1²⁴ 1083, 1084 (για τα ονόματα των πρυτάνεων) 801 και 1610 (για την επιγραφή από την Ιθάκη).

17. SNG Cop., Leucas, 378. Χρονολογείται μετά το 167 π.Χ.

ρείται σε επιγραφή της Λευκάδας (ίσως χαμένη σήμερα;)¹⁸. Η υπό συζήτηση επιγραφή προέρχεται από το νότιο νεκροταφείο της Λευκάδας και συνηγορεί υπέρ της πρώιμης χρήσης και του νεκροταφείου τούτου (όπως συμβαίνει με το βόρειο). Βρέθηκε σε απομακρυσμένη θέση νοτιότερα και όχι στον πυρήνα, στην περιοχή Αυτάντζες Καρυωτών, μαζί με άλλα εξίσου πρώιμα ταφικά ευρήματα, όπως είναι χάλκινος τεφροδόχος λέβητας μέσα σε λίθινη θήκη¹⁹. Τα ευρήματα αυτά εντάσσονται ή οπωσδήποτε γειτνιάζουν με ταφικό περιβάλλον, μέρος του οποίου είχε ανασκαφεί παλαιότερα²⁰, και ενδεχομένως αποτελούσε το νεκροταφείο οικογενείας αγροκτημόνων.

B. Επιγραφές των ελληνιστικών χρόνων (4ος-2ος αι. π.Χ.).

Θα προηγηθεί η παρουσίαση των επιγραφών με ανδρικά ονόματα.

α) Εξετάζονται δώδεκα μονόστιχες επιγραφές με το ανδρικό όνομα σε ονομαστική πτώση, ο αρ. ευρ. του Μουσείου Λευκάδας αντίστοιχα:

αρ. ευρ. 3922	Ἀλέξανδρος
αρ. ευρ. 2934 (εικ. 4)	Ἀγα[θ]οκλή[ς]
αρ. ευρ. 3945	Ἀσσχίνας
αρ. ευρ. 3921 (εικ. 5)	Βίαιος
αρ. ευρ. 3923	Διότιμος
αρ. ευρ. 4009	Εὐκλινος
αρ. ευρ. 3987 (εικ. 6)	Θαλίαρχ[ος]
αρ. ευρ. 3939	Ἡρακλείδας
αρ. ευρ. 3931	Πολυκλῆς
αρ. ευρ. 3950	Σπείδων
αρ. ευρ. 3933	Φρυνέας
αρ. ευρ. 3924	Φρύνων

Το όνομα Ἀλέξανδρος κοινό σε ολόκληρο τον ελλαδικό κόσμο, επομένως και στα Ιόνια Νησιά (στη Ζάκυνθο, Κεφαλονιά, Κέρκυρα)²¹, πλην όμως δεν

18. IG IX 1²⁴ 1417.

19. Οικόπ. Ζώη Σολδάτου, Αυτάντζες Καρυωτών, ΜΑΡΙΑ ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ-ΓΑΤΣΗ, ΑΔ 62 (2007), Χρονικά - Β', της ίδιας ως υποσημ. 1 γ, σσ. 54-56 και ΒΙΒΙΑΝ ΣΤΑΪΚΟΥ ως υποσημ. 1 ε, σσ. 175-176.

20. ΔΕΣΠΟΙΝΗ-ΚΩΣΤΟΓΛΟΥ, ΑΔ 26 (1971), Χρονικά Β'2, σσ. 354-355.

21. IG IX 1²⁴ 928, 1768.

μαρτυρείται στη Λευκάδα. Το όνομα Ἀγαθοκλῆς απαντάται και πάλι στη Λευκάδα²². Το όνομα Ἀσσχίνας είναι αμάρτυρο στη Λευκάδα και τα λοιπά Ιόνια νησιά. Σε ψήφισμα των Ακαρνάνων περί του ιερού του Ακτίου Απόλλωνος, το οποίο βρίσκεται στην Ολυμπία, μαρτυρείται ο Αίσχινας Τελέστα Μεδιώνιος, το όνομα ωστόσο Αίσχινας, Αίσχίνης είναι πολύ γνωστό και σε άλλες επιγραφές της Πελοποννήσου, της Δυτικής και της Κεντρικής Ελλάδας²³. Στη Θεσσαλία συναντάμε και τη γραφή Αίσσχίνας, με δύο σίγμα²⁴.

Τα ονόματα Βίαιος, Εὐκλινος, Ἡρακλείδας, Θαλιάρχος, Φρυνέας δεν μαρτυρούνται στη Λευκάδα, σε αντίθεση με τα Διότιμος, Πολυκλῆς και Φρυνίων, τα οποία απαντώνται²⁵. Το όνομα Βίαιος συναντάμε σε επιγραφή στον Θέρμο της Αιτωλίας (κατά τον Klaffenbach Βιαῖος) και σε επιγραφή της Δυτικής Λοκρίδας²⁶. Το όνομα Εὐκλινος όχι όμως με ι αλλά ει: Εὐκλεινος συναντάμε στην Αττική και στη Βοιωτία²⁷, το Θαλιάρχος στην Αττική, Βοιωτία, Λακωνία-Αργολίδα²⁸, ενώ το όνομα Ἡρακλείδας στη Ζάκυνθο, τη γειτονική Ακαρνανία, στην Πελοπόννησο. Είναι ιδιαίτερα δημοφιλές στην Ἡπειρο, Δαλματία, Πλυρία, Νότια Ιταλία, Σικελία²⁹. Ἡρακλείδας Αμβρακιώτης απαντάται σε κατάλογο των Δελφών. Η Υπ. Φάκλαρη σε πρόσφατο άρθρο της πραγματεύεται το όνομα Ἡρακλέ[ων] έπειτα από συμπλήρωση επιγραφής από τη Λευκάδα, αναφέρεται δε και στο όνομα Ἡρακλείδης, Ἡρακλείδας³⁰. Το όνομα Σπείδων είναι μάλλον σπάνιο, δεν βρέθηκε κατά την έρευνά μας αντίστοιχο στην ευρύτερη περιοχή Ιονίου και Δυτικής Ελλάδας. Το όνομα Σπένδων απαντάται στην Αττική, Βοιωτία και Θεσσαλία. Το όνομα Φρυνέας είναι επίσης μάλλον σπάνιο ή και αμάρτυρο στην περιοχή. Ίσως πρόκειται και για το θηλυκό Φρυνέα, εδώ σε γενική πτώση. Απαντάται σε υπό δημοσίευση επιγραφή από την Ακαρνανία³¹.

22. IG IX 1²⁴ 1239, 1243, 1271.

23. Για την επιγραφή στην Ολυμπία IG IX 1² 583, για άλλες περιοχές Πελοποννήσου-Δυτικής Ελλάδας LGPN III A σ. 19, για την Κεντρική Ελλάδα LGPN III B σ. 19.

24. LGPN III B σ. 18.

25. IG IX 1²⁴ 1255, 1278, 1396. Τα ονόματα αυτά είναι κοινά και στις γειτονικές περιοχές όπως π.χ. τα Φρύνων και Φρυνίων στην Ἡπειρο, Πλυρία και Ακαρνανία: LGPN III A σ. 469, το όνομα Πολυκλῆς στην Ἡπειρο (Δωδώνη) LGPN III A σ. 369. Το όνομα Φρύνων (σε γεν. πτώση) απαντάται και στην Ιθάκη: IG IX 1²⁴ 1605.

26. IG IX 1²⁴ 43 και LGPN III B σ. 86.

27. LGPN II σ. 174 και LGPN III A σ. 167.

28. LGPN II σ. 209, LGPN III B σ. 185, LGPN III A σ. 198.

29. Για τη Ζάκυνθο IG IX 1²⁴ 1763, 1778, για Ακαρνανία, Πελοπόννησο αντίστοιχα: IG IX 1² 249, 434, LGPN III A σσ. 194-195.

30. Για τον Ηρακλείδα Αμβρακιώτη στους Δελφούς βλ. LGPN III A, σ. 194. Βλ. ακόμη ΥΠΑΤΙΑ ΦΑΚΛΑΡΗ ως υποσημ. 4, σ. 221.

31. LGPN II σ. 403, LGPN III A και LGPN III B 383 για το όνομα Σπένδων, και CL. ANTONETTI - P. FUNKE, ως υποσημ. 13, σ. 181 για το όνομα Φρυνέας, Φρυνέα.

β) Τρεις μονόστιχες επιγραφές με το ανδρικό όνομα σε γενική πτώση:

αρ. ευρ. 3906	Ἄντιπάτρου
αρ. ευρ. 3913	Τιμοστράτου
αρ. ευρ. 3954	Εὐμένεος

Τα τρία ονόματα δεν απαντούν στη Λευκάδα, και ως προς τα λοιπά Ιόνια Νησιά μόνον το όνομα Ἄντιπατρος απαντάται σε επιγραφή της Κέρκυρας³², ενώ είναι διαδεδομένο στην Πελοπόννησο, αλλά και την Αιτωλία, Ακαρνανία, Ἑπειρο, Δαλματία, Νότια Ιταλία, Σικελία³³. Το όνομα Τιμόστρατος συναντάμε σε επιγραφές της Ακαρνανίας και περιοχών της Πελοποννήσου³⁴, ενώ το όνομα Ευμένης σε ονομαστική πτώση (γεν. Εὐμένους ή Εὐμένεος) συναντάμε σε επιγραφές περιοχών της Πελοποννήσου, στην Ἑπειρο και τη Νότια Ιταλία³⁵.

γ) Επτά δίστιχες επιγραφές.

Στον πρώτο στίχο αναγράφεται το όνομα του νεκρού και στον δεύτερο συνήθως το πατρώνυμο σε γενική πλην δύο περιπτώσεων. Στην πρώτη το δεύτερο όνομα επίσης σε ονομαστική, οπότε είτε αναφέρεται στον πατέρα, είτε σε δεύτερο νεκρό, ενώ στη δεύτερη είναι γυναικείο, και αναφέρεται σε δεύτερη νεκρή.

αρ. ευρ. 3918	Λυκιάδας
	Διονύσιος
αρ. ευρ. 3940	Δεινοκλῆς
	Σιμύλου
αρ. ευρ. 3920 (εικ. 7)	Δαμίων
	Δαμαγάθου
αρ. ευρ. 3928 (εικ. 8)	Θεωρίδας
	Θεδώρου
αρ. ευρ. 3930	Νίκων
	Ζωπυρίωνος
αρ. ευρ. 3955	Σίμων
	Ζωπύρα
αρ. ευρ. 3932	Φρυνίων
	Λέοντος

32. IG IX 1²⁴ 1037.

33. LPGN III A σ. 46.

34. LPGN III A σ. 432.

35. LPGN III A σ. 169.

Το πρώτο όνομα, Λυκιάδας, είναι μάλλον σπάνιο στην ευρύτερη περιοχή, απαντάται όμως το όνομα Λυκίδας στη Ζάκυνθο και στην Αιτωλία. Το όνομα Διονύσιος απαντάται σε επιγραφή της Λευκάδας³⁶. Είναι πολύ κοινό στις γειτονικές περιοχές, στην Αιτωλία, Ακαρνανία, Ήπειρο, Νότια Ιταλία, αλλά και στα λοιπά Ιόνια Νησιά³⁷. Τα ονόματα Δεινοκλῆς και Σίμυλος (ή Σιμύλος) δεν απαντώνται στη Λευκάδα. Το πρώτο στην Πλυρία (Επίδαμνο, Δυρράχιο, Απολλωνία) και στην Πελοπόννησο (Λακωνία), ενώ το δεύτερο το συναντάμε στην Πελοπόννησο (Αργολίδα, Μεσσηνία), στη γειτονική Αιτωλία και στην Κέρκυρα³⁸. Το όνομα Δαμίων, αμάρτυρο στη Λευκάδα, προτείνεται συμπληρωμένο σε πρόσφατη επιγραφή. Σχετικό είναι και το όνομα Δᾶμις, το οποίο απαντάται επίσης στη Λευκάδα³⁹, όπου επίσης μαρτυρούνται το όνομα Δαμύλος και το θηλυκό Δαμύ⁴⁰.

Το όνομα Δαμάγαθος φαίνεται αμάρτυρο. Τα ονόματα Θεωρίδας και Θεόδωρος (γενική Θεδώρου) αναγράφονται συγκοπτόμενα, αντί του Θεωρίδας και Θεόδωρος. Τη συγκοπή συναντάμε σε επιγραφές της ευρύτερης περιοχής πολύ συχνά, π.χ. στην Ακαρνανία, Αιτωλία, Ήπειρο (Αμβρακία)⁴¹. Το θηλυκό Θεδώρα απαντά στη Λευκάδα⁴². Και τα δύο είναι πολύ συχνά στα Ιόνια νησιά αλλά και στις γειτονικές περιοχές⁴³ (ειδικά το Θεόδωρος είναι κοινό σε όλο τον ελληνικό κόσμο). Το όνομα Νίκων, αν και είναι πολύ κοινό, δεν φαίνεται να απαντά στη Λευκάδα, όπου όμως απαντά το όνομα Νικωνίδας⁴⁴. Κοινά είναι και τα ονόματα Νικίας, Νίκιον και τα θηλυκά Νίκη, Νείκη, Νικώ, Νεικώ, Νικηφόρος.

Το όνομα Ζωπυρίων δεν απαντάται στη Λευκάδα όπου όμως υπάρχει ελληνικής επιγραφής: Ζωπυρ... Είναι κοινό σε περιοχές της Δυτικής Ελλάδας (Αιτωλία, Ήπειρο) στην Πελοπόννησο, Κάτω Ιταλία, ενώ απαντάται και στην Κέρκυρα⁴⁵. Το όνομα Σίμων δεν μαρτυρείται στα Ιόνια νησιά. Μαρτυ-

36. Επιγραφή Διονύσιος Μιλήσιος IG IX 1²⁴ 1298. Εκτίθεται στο Μουσείο της Λευκάδας, βλ. Κ. ΖΑΧΟΣ - Α. ΝΤΟΥΖΟΥΓΛΗ ως υποσημ. 12 σ. 91.

37. LPGN III A σ. 277 για τις περιοχές της Δυτ. Ελλάδος, IG IX 1⁴ 980, 1010, 1206, 1772. 1059 για τα Ιόνια Νησιά.

38. Για το όνομα Δεινοκλῆς βλ. LPGN III A σ. 118, για το όνομα Σίμυλος LPGN III A σ. 396 και IG IX 1²⁴ (fast Corc 22).

39. Για το όνομα Δαμίων σε πρόσφατη επιγραφή βλ. ΥΠΑΤΙΑ ΦΑΚΛΑΡΗ ως υποσημ. 4 σ. 219. Για το όνομα Δᾶμις IG IX, 1²⁴ 1022 (Κέρκυρα), 1242, 1341, 1387 (Λευκάδα).

40. IG IX 1²⁴ 1231, 1268.

41. Ενδεικτικά βλ. IG IX 1² 261.

42. IG IX 1²⁴ 1404.

43. Ενδεικτικά IG IX 1²⁴ 1627, 1186, 1594 (Ιόνια Νησιά).

44. ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΝΤΟΥΖΟΥΓΛΗ, ως υποσημ. 3 σ. 68 και IG IX 1²⁴ 1309.

45. Για την επιγραφή της Λευκάδας IG IX 1²⁴ 1358, για τις περιοχές Δυτ. Ελλάδας LPGN III A σ. 189, για την Κέρκυρα IG IX 1²⁴ 932.

ρείται όμως το Σιμίας και το Σιμωνίδης, ενώ στη γειτονική Αιτωλία το Σίμος, Σεΐμος, Σιμίας⁴⁶. Το δεύτερο όνομα της επιγραφής αυτής είναι πιθανότατα το θηλυκό Ζωπύρα (και όχι το αρσενικό Ζώπυρος, το οποίο είναι πολύ κοινό στην Πελοπόννησο και τη Δυτική Ελλάδα). Το θηλυκό Ζωπύρα δεν απαντάται στη Λευκάδα (βλ. πιο πάνω και την ελλιπή επιγραφή Ζωπυρ.... χωρίς την κατάληξη), ούτε στα υπόλοιπα Ιόνια Νησιά. Το συναντάμε όμως στην Πελοπόννησο, Πλωρία, Κάτω Ιταλία⁴⁷. Για το πρώτο όνομα της επόμενης επιγραφής, Φρυνίων, βλ. υποσημ. 25. Το δεύτερο όνομα Λέων είναι πολύ κοινό, απαντάται και άλλη φορά στη Λευκάδα, τόσο αυτό όσο και το θηλυκό Λέαινα⁴⁸.

δ) Δίστιχες επιγραφές με αναγραφή εθνικού - γεωγραφικού προσδιορισμού.

Πρόκειται για μια ομάδα τεσσάρων επιγραφών στις οποίες εκτός από το όνομα του νεκρού αναγράφεται σε δεύτερο στίχο ο τόπος καταγωγής τους, ο οποίος μάλιστα είναι κοινός για όλους, η Αμβρακία. Ενδιαφέρον είναι το στοιχείο ότι οι επιγραφές αυτές βρέθηκαν όλες μαζί⁴⁹ στην ανασκαφή του ίδιου οικοπέδου, συμπεριλαμβανομένης μίας ακόμη με γυναικείο όνομα, την οποία θα εξετάσουμε πιο κάτω.

αρ. ευρ. 3848 (εικ. 9)

Ἄμβρακιώτας

Ἄντιγένης

Η λέξη Ἀμβρακιώτας αναγράφεται με το γράμμα νί αντί του μί: Ἄμβρακιώτας. Εδώ ο τόπος καταγωγής προηγείται του ονόματος του νεκρού, εκτός εάν δηλώνεται κύριο όνομα και όχι εθνικό-γεωγραφικός προσδιορισμός, φαινόμενο όχι ασύνηθες στην επιγραφική. Στην Αμβρακία απαντάται το όνομα Αμβρακίας και Αμβρακίς (θηλυκό)⁵⁰.

Το όνομα Ἀντιγένης δεν μαρτυρείται στα Ιόνια Νησιά, μαρτυρείται όμως στην Κεντρική Ελλάδα⁵¹.

46. Για τα ονόματα Σιμίας, Σιμωνίδης στα Ιόνια Νησιά βλ. IG IX 1²⁴ 1256 για εκείνα στη γειτονική Αιτωλία βλ. CL. ANTONETTI - P. FUNKE, ως υποσημ. 13 σ. 180.

47. LPGN III A σ. 189.

48. IG IX 1²⁴ 1250, για το θηλυκό βλ. ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΝΤΟΥΖΟΥΓΛΗ ως υποσημ. 3 σ. 72.

49. Πρόκειται για την ανασκαφή του οικοπέδου Μικρώνη - Λογοθέτη έτους 2010, το οποίο βρίσκεται σε επίσημη θέση του βόρειου νεκροταφείου.

50. Για το θέμα βλ. ΛΟΥΪΖΑ ΠΕΡΑΘΗ, «Ξένοι στα Ιόνια Νησιά», ΣΤ' Διεθνές Πανόσιο Συνέδριο, Πρακτικά, Ζάκυνθος 1997 σ. 187. Για τα ονόματα Αμβρακίας, Αμβρακίς βλ. LPGN III A σ. 32.

51. LPGN III B σ. 38.

αρ. ευρ. 3942 (εικ. 10)	Κλείδαμος
αρ. ευρ. 3926	Άμβρακιώτας
αρ. ευρ. 3915	Λέων
	Άμβρακιώτας
	Φρύνων
	Άμβρακιώτας

Το όνομα Κλείδαμος δεν απαντάται στα Ιόνια Νησιά, όπου όμως απαντάται το Κλεόδαμος (Κεφαλονιά), το οποίο συναντάμε επίσης στην Πελοπόννησο και την Κάτω Ιταλία, Κεντρική Ελλάδα, περιοχές στις οποίες είναι πολύ κοινό. Το όνομα Κλείδαμος απαντάται στη Βοιωτία⁵². Τα ονόματα Λέων και Φρύνων σχολιάστηκαν πιο πάνω.

ε) Επιγραφές με την προσαγόρευση χαΐρε.

Σε πέντε επιγραφές αναγράφεται εκτός από το όνομα του νεκρού ή της νεκρής (στη μία των περιπτώσεων) η προσαγόρευση χαΐρε, η οποία είναι πολύ συχνή κατά την ελληνιστική εποχή και μάλιστα σε πολλές από τις γειτονικές περιοχές της Δυτικής Ελλάδας⁵³. Σε δύο από τις επιγραφές σώζεται ακέραιο το ανδρικό όνομα (για την τρίτη επιγραφή με το ακέραιο γυναικείο όνομα βλ. πιο κάτω):

αρ. ευρ. 3936 (εικ. 11)	Εϋβουλε
αρ. ευρ. 3909	χαΐρε
	Πάρμονα
	χαΐρε

και σε ακόμη δύο αποσπασματικά:

αρ. ευρ. 3944	Ά]γ[ρ]ων
αρ. ευρ. 4008	χαΐρε
	Άρισ]τίων[ος
	χαΐρε

Το όνομα Εϋβουλος (εδώ στην κλητική Εϋβουλε) δεν μαρτυρείται στην Λευκάδα, πλην όμως στην Κέρκυρα. Είναι πολύ κοινό όνομα στην Πελοπόν-

52. IG IX 1²⁴ 1524 (Κεφαλονιά) LPGN III A σ. 246 και LPGN III B σ. 235. Για το όνομα Κλείδαμος στη Βοιωτία: LPGN III A σ. 232.

53. ΥΠΑΤΙΑ ΦΑΚΛΑΡΗ ως υποσημ. 4 σ. 221 και CL. ANTONETTI - P. FUNKE ως υποσημ. 13 σ. 105-123.

νησο, Αιτωλία, Ήπειρο, Δαλματία, Κάτω Ιταλία, Σικελία, και σε περιοχές της Κεντρικής Ελλάδας⁵⁴. Το όνομα Πάρμων (εδώ στην αιτιατική πτώση Πάρμονα) δεν απαντάται στη Λευκάδα, πλην όμως απαντάται το όνομα Παρμένων και το θηλυκό Παρμένεια. Απαντά και το υποκοριστικό Παρμονίσκος δύο φορές, τη μία μάλιστα πρόκειται για Συρακόσιο⁵⁵.

Η επιγραφή αρ. ευρ. 3944 μπορεί να συμπληρωθεί με το όνομα Άγρων σύμφωνα με τα σωζόμενα γράμματα ή ίχνη αυτών. Το όνομα Άγρων δεν μαρτυρείται στην περιοχή, μαρτυρείται όμως στη Φωκίδα και τη Θεσσαλία⁵⁶. Η επιγραφή αρ. 4008 αν και προτείνεται να συμπληρωθεί με το όνομα Άριστίων ωστόσο, μπορούν να προταθούν και άλλα ονόματα όπως Άντίων ή Σωτίων, σε πτώση είτε γενική είτε αιτιατική. Στις επιγραφές με ανδρικά ονόματα συμπεριλαμβάνονται και δύο τρίστιχες, στη μία μάλιστα αναφέρεται το εθνικό Συρακόσιος. Οι επιγραφές αυτές θα παρουσιαστούν σε επόμενη μελέτη μας.

στ) Επιγραφές με γυναικεία ονόματα.

Εξετάζονται ένδεκα επιγραφές με το όνομα σε ονομαστική πτώση:

αρ. ευρ. 3877	Αίσχρια
αρ. ευρ. 3958	Άρισταγόρ[α]
αρ. ευρ. 3375 (εικ. 12)	Δωροθέα
αρ. ευρ. 3901 (εικ. 13)	Κλεόμητις
αρ. ευρ. 3916	Λυκίσσκα
αρ. ευρ. 3864	Φιαία
αρ. ευρ. 3960	Φίλαρχις
αρ. ευρ. 3929	Φιλίστα
αρ. ευρ. 3912	Φρύνιλλα
αρ. ευρ. 3870	Χυτρίς
αρ. ευρ. 3886	Ευπορία

Από τα ονόματα αυτά τα Αίσχρια και Φιλίστα είναι ήδη γνωστά στις επιγραφές της Λευκάδας⁵⁷. Το όνομα Αρισταγόρ[α] είναι ασφαλές ως προς την συμπλήρωση του γράμματος άλφα (α) στην κατάληξή του, καθώς στη θέση

54. LPGN III A σ. 160 και LPGN III B σ. 150.

55. Για το υποκοριστικό Παρμονίσκος: α) IG IX 1²⁴ 1308 και ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΝΤΟΥΖΟΥΓΑΗ ως υποσημ. 3 σ. 71 με σχέδιο και β) ΥΠΑΤΙΑ ΦΑΚΛΑΡΗ ως υποσημ. 4 σσ. 224-225, όπου το όνομα με συμπλήρωση, Παρμενίσκος, καθώς και αναφορά για τη διάδοσή του στην περιοχή. Για το όνομα Παρμένων IG IX 1²⁴ 981 και 1450.

56. LPGN III B σ. 11.

57. IG IX 1²⁴ 1432, και IG IX 1²⁴ 1356, 1431 αντίστοιχα.

αυτή μόνον ένα γράμμα είναι δυνατόν να αναγράφεται. Στη Λευκάδα υπάρχει μία ακόμη επιγραφή με ελλιπή την κατάληξή της: Αρισταγόρ⁵⁸, άγνωστο εάν πρόκειται για το αρσενικό ή το θηλυκό όνομα, τα οποία εξάλλου απαντώνται στις γειτονικές περιοχές (Πελοπόννησος, Δυτική, Κεντρική Ελλάδα)⁵⁹. Το όνομα Δωροθέα και το αρσενικό Δωρόθεος φαίνεται αμάρτυρο στα Ιόνια Νησιά και στη Λευκάδα, όπου απαντά το Δῶρος. Δωρόθεος, πατέρας του Διοδώρου του Δελφού, αναφέρεται σε ψήφισμα των Ζακυνθίων στους Δελφούς. Το αρσενικό είναι πολύ κοινό στη Δυτική Ελλάδα, Πελοπόννησο, Κ. Ιταλία, Σικελία αλλά και σε άλλες περιοχές της Κεντρικής Ελλάδας, ενώ το θηλυκό Δωροθέα ειδικότερα απαντάται στην Ήπειρο, Δλυρία, Σικελία⁶⁰. Το όνομα Κλεόμειτις δεν φαίνεται να απαντάται στα Ιόνια Νησιά, ούτε στη γειτονική Ακαρνανία – Αιτωλία, απαντάται όμως σε επιγραφές στην Ήπειρο (Βουθρωτό), και με τη γραφή Κλεόμειτις στη Θεσσαλία (Πελασγιώτιδα)⁶¹. Το υποκοριστικό Λυκίσκος απαντάται στην Κεφαλονιά. Το αρσενικό Λυκίσκος απαντάται στη Λευκάδα. Και τα δύο είναι πολύ κοινά ονόματα⁶². Το όνομα Φιαία δεν φαίνεται να απαντάται στα Ιόνια Νησιά ή στις γειτονικές περιοχές, αλλά ούτε και σε άλλες περιοχές της Ελλάδος⁶³. Το όνομα Φίλαρχος δεν φαίνεται να απαντάται στην ευρύτερη περιοχή, πλην όμως απαντάται το αρσενικό Φίλαρχιδας (Πελοπόννησος, Θεσσαλία, Φωκίδα) και Φίλαρχος (Πελοπόννησος, Φωκίδα)⁶⁴. Το όνομα Φρύνιλλα φαίνεται αμάρτυρο⁶⁵. Το όνομα Χυτρίς δεν απαντάται μεν στα Ιόνια νησιά, πλην όμως απαντάται σε επιγραφή της Ακαρνανίας (Θύρρειο)⁶⁶. Το όνομα Ευπορία δεν απαντάται στα Ιόνια Νησιά, αλλά απαντάται το αρσενικό Εύπορος. Το θηλυκό απαντάται σε απελευθερωτική επιγραφή της Δωδώνης, αλλά και στην Πελοπόννησο, Δλυρία, Κάτω Ιταλία, Σικελία⁶⁷.

58. IG IX 1²⁴ 1369.

59. LPGN III A σ. 55 και LPGN III B σσ. 50, 51.

60. Για το ψήφισμα των Ζακυνθίων στους Δελφούς IG IX 1²⁴ 1748. Για το όνομα Δῶρος στη Λευκάδα IG IX 1²⁴ 1383. Για τις λοιπές περιοχές LPGN III A σ. 136 και III B σ. 128.

61. Για τις επιγραφές στο Βουθρωτό LPGN III A σ. 247, για τις επιγραφές στη Θεσσαλία LPGN III B σ. 236.

62. Για το θηλυκό υποκοριστικό Λυκίσκος βλ. IG IX 1²⁴ 1532. Για το αρσενικό υποκοριστικό Λυκίσκος IG IX 1²⁴ 990, 1494, 1631 (Κέρκυρα, Κεφαλονιά, Ιθάκη), για τη Λευκάδα βλ. ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΝΤΟΥΖΟΥΓΛΗ ως υποσημ. 3 σ. 72.

63. Σύμφωνα με το δημοσιευμένο υλικό του οποίου είχαμε γνώση, χωρίς ωστόσο να προβούμε σε εξαντλητική έρευνα.

64. LPGN III A 448 και LPGN III B σ. 421.

65. Ισχύει ό,τι και στην υποσημ. 62.

66. IG IX 1²⁴ 281.

67. Για το αρσενικό Εύπορος IG IX 1²⁴ 1736. Για το θηλυκό σε απελευθερωτική επιγραφή της Δωδώνης βλ. ΒΑΣΙΑ ΚΟΝΤΟΠΙΝΗ, «Δημοσιευμένες ελληνικές επιγραφές του Μουσείου Ιωαννίνων», Δωδώνη, τόμ. ΙΣΤ' τεύχ. 1 Ιωάννινα 1987, σ. 630, για τις λοιπές περιοχές LPGN III A 173.

Στην ίδια ομάδα περιλαμβάνουμε μία ακόμη επιγραφή, δίστιχη, με το γυναικείο όνομα στην ονομαστική πτώση, αλλά και τον τόπο καταγωγής της, την Αμβρακία:

αρ. ευρ. 3917 (εικ. 14) Πειθίς
Αμβρακίς

Το όνομα Πειθίς ή Πειθίς δεν φαίνεται να μαρτυρείται στα Ιόνια, πλην της γραφής Πεισις στην Κεφαλονιά⁶⁸. Το θηλυκό όνομα Πειθίς συναντάμε στην Αμβρακία, και με τη γραφή Πεισίο στη Μεσσηνία, Πεισώ στην Αίγινα⁶⁹, ενώ το αρσενικό Πείθους, Πείθων στην Κάτω Ιταλία το α' και στην Κεφαλονιά το β' (IG IX 141550). Η λέξη Αμβρακίς είναι πιθανόν να αναφέρεται σε δεύτερο κύριο όνομα (βλ. υποσημ. 50).

Στην επόμενη δίστιχη επιγραφή εκτός από το γυναικείο όνομα αναγράφεται και το όνομα του πατρός της:

αρ. ευρ. 3947 (εικ. 15) Δειναρέτα
Δεινάνδρου

Και τα δύο ονόματα δεν απαντώνται στα Ιόνια Νησιά ή στην ευρύτερη περιοχή της Δυτικής Ελλάδας⁷⁰. Με το πρώτο συνθετικό Δειν- απαντώνται πολλά αρσενικά ονόματα (όπως Δείναρχος, Δειναγόρας, Δεινοκράτης, Δεινόμαχος, Δεινόστρατος κ.λ.π.).

Μια ιδιαίτερη, ενδιαφέρουσα ενότητα γυναικείων ονομάτων είναι εκείνη με την κατάληξη -όι σε ονομαστική πτώση, η οποία και αποτελεί χαρακτηριστικό γνώρισμα για την περιοχή. Πρόκειται για τις επιγραφές:

αρ. ευρ. 3902 Ίαρόι
αρ. ευρ. 3925 (εικ. 16) Καλλόι
αρ. ευρ. 3919 Τιμόι
αρ. ευρ. 4025 Σωτόι
χαΐρε

68. IG IX 1²⁴ 1522.

69. Για το Πειθίς στην Αμβρακία LPGN III A σ. 358, τον τύπο Πεισίο στη Μεσσηνία LPGN III A 358 και Πεισώ στην Αίγινα LPGN III A 359. Για το αρσενικό Πείθους στην Κάτω Ιταλία LPGN III A σ. 358 και τον τύπο Πείθων στην Κεφαλονιά IG IX 1²⁴ 1550.

70. Σύμφωνα με την μέχρι σήμερα έρευνά μας, η οποία δεν εξαντλήθηκε πλήρως, βασιζόμενη στο διαθέσιμο δημοσιευμένο υλικό.

Το όνομα Ίαρόι φαίνεται αμάρτυρο στα Ιόνια Νησιά, στην Αιτωλία-Ακαρνανία, ενώ απαντάται με τη γραφή Ίαρώ στη Βοιωτία και Ίαρώι στην Κρήτη. Το αρσενικό Ιάρων απαντάται στην Πελοπόννησο, Ήπειρο (Αμβρακία), Νότια Ιταλία, Σικελία και Κεντρική Ελλάδα⁷¹.

Το όνομα Καλλοῖ δεν απαντάται στα Ιόνια Νησιά, αλλά μαρτυρείται στο Θύρρειο της Ακαρνανίας (Καλλοῖ κατά τον Klaffenbach). Ωστόσο στη Λευκάδα απαντάται το Καλλιόι, στην οποία μαρτυρούνται και άλλα ονόματα με την ίδια κατάληξη, όπως τα Αγησίοι και Γοργίοι, στη δε Κεφαλονιά και το Νικίο⁷². Το αρσενικό όνομα Κάλλων απαντάται σε επιγραφή από τον Αστακό Ακαρνανίας⁷³, πλην όμως δεν είναι σπάνιο. Το όνομα Τιμόι δεν απαντάται στα Ιόνια Νησιά (πιθανότατα όμως με τη γραφή Τιμώ), ενώ μαρτυρείται στην Αιτωλία⁷⁴, την Αμβρακία⁷⁵.

Το όνομα Σωτόι συνοδεύεται και από την προσαγόρευση χαίρε. Δεν απαντάται με τη συγκεκριμένη γραφή στα Ιόνια Νησιά, απαντάται όμως με την κατάληξη -ω, Σωτώ, στην Κεφαλονιά, στην Ακαρνανία, και Σωσώ στην Αιτωλία, ενώ είναι κοινό και σε άλλες περιοχές. Στη Λευκάδα απαντάται το όνομα Σωτίς (ή Σώτις, αρσενικό). Το αρσενικό Σωτίων είναι πολύ κοινό στη Δυτική Ελλάδα, απαντά δε και στη Λευκάδα⁷⁶. Τη γραφή γυναικείων ονομάτων με την κατάληξη ίοι, συχνή στις (δωρικές) περιοχές της ΒΔ Ελλάδας και ειδικότερα στην Αμβρακία, η οποία πλέον εμπλουτίζεται με τα νέα παρουσιαζόμενα παραδείγματα, σχολιάζουν οι P.M. Fraser - T. Rönne⁷⁷.

ζ) Επιγραφές με γυναικεία ονόματα σε γενική πτώση:

αρ. ευρ. 4019	Νεοπίδος
αρ. ευρ. 3927	Παρθενίδος
αρ. ευρ. 3941	Πιθάκας
αρ. ευρ. 3952	Φιλοκλείας

71. Για το αρσενικό Ιάρων στις αναφερόμενες περιοχές βλ. LPGN III A σ. 215 και για το θηλυκό Ίαρώι P.M. FRASER - T. RÖNNE ως υποσημ. 10 σ. 159.

72. IG IX 1²⁴ 1414, 1329, 1332, 1496 αντίστοιχα. Για την επιγραφή στο Θύρρειο βλ. IG IX 1² 353. Σημειώνουμε ότι από το Θύρρειο προέρχεται και επιγραφή με το όνομα Κλειοῖ (προφανώς Κλειοῖ).

73. CL. ANTONETTI - P. FUNKE ως υποσημ. 13 σ. 22.

74. CL. ANTONETTI - P. FUNKE ως υποσημ. 13 σ. 105.

75. LGNP III A σ. 430.

76. Για την επιγραφή Σωτώ στην Κεφαλονιά: IG IX 1²⁴ 1506, στην Ακαρνανία CL. ANTONETTI - P. FUNKE ως υποσημ. 13 σ. 180 και για την επιγραφή Σωσώ στην Αιτωλία, στο ίδιο αρ. 124 στη σ. 120. Για το όνομα Σωτίς βλ. ΥΠΑΤΙΑ ΦΑΚΛΑΡΗ ως υποσημ. 4 σσ. 223-224 και για το Σωτίων βλ. IG IX 1² 4 1318.

77. P.M. FRASER - T. RÖNNE ως υποσημ. 10 σ. 169.

Το όνομα Νεοπιδ -ίδος φαίνεται αμάρτυρο στην περιοχή, τα ονόματα Παρθενίς -ίδος και Πιθάκα-Πιθάκας, απαντώνται και πάλι στη Λευκάδα, το δε δεύτερο και στην Κεφαλονιά. Στην Αιτωλία απαντάται το όνομα Παρθένα⁷⁸.

Το όνομα Φιλόκλεια δεν απαντάται στα Ιόνια Νησιά. Απαντάται σε περιοχές της Πελοποννήσου (Αρκαδία) και της Κεντρικής Ελλάδας (Βοιωτία, Μεγαρίδα). Ο τύπος Φιλοκλέα απαντάται στην Ήπειρο (Βουθρωτό) και στη Βοιωτία⁷⁹. Στη Λευκάδα απαντάται το αρσενικό όνομα Φιλοκλείδας⁸⁰.

η) Επιτύμβιες στήλες βρεφών-νηπίων.

Στις επιτύμβιες στήλες με την αναγραφή του γράμματος Πι (Π) ήδη γνωστές από τη Λευκάδα και από την Πάλαιρο της Ακαρνανίας, έρχονται να προστεθούν πέντε νέες. Από τη Λευκάδα ήταν γνωστές έως πρόσφατα έξι επιγραφές⁸¹, οπότε ο αριθμός τους σήμερα ανέρχεται συνολικά στις ένδεκα, ενώ από την Πάλαιρο γνωρίζουμε έως σήμερα εννέα επιγραφές⁸². Οι τέσσερις από τις υπό εξέταση επιγραφές είναι απλές ορθογώνιες με οριζόντια άνω απόληξη, ενώ οι δύο είναι ακέραιες με ύψος 0,43 μ. και 0,285 μ. και πλάτος 0,30 και 0,16 μ. αντίστοιχα. Πρόκειται για τις στήλες με αρ. ευρ. 3867, 3887 (εικ. 17), 4010 και μία χωρίς αρ. ευρ. Φέρουν το γράμμα πι εγχάρακτο με κοντό το δεξί σκέλος (3ος-2ος αι. π.Χ.). Η πέμπτη στήλη, με αριθμ. ευρ. 3959, η οποία δεν είναι ακέραιη, φέρει στην άνω απόληξή της κυμάτιο και τρία ακρωτήρια (εικ. 18). Η επιγραφή της φέρει εκτός από το γράμμα πι και το γράμμα α, άλφα, εγγεγραμμένο σε αυτό, οπότε διαβάζουμε ΠΑ, συντομογραφία της λέξης παῖς. Ο τύπος της συγκεκριμένης αναγραφής απαντάται για πρώτη φορά στη Λευκάδα, ενώ ήταν γνωστός έως σήμερα στην Πάλαιρο⁸³.

Η χαρακτηριστική μορφή των παραπάνω στηλών που ανήκουν σε ταφές νηπίων χωρίς να τους έχει δοθεί το όνομα, δεν απαντά σε όλες τις περιοχές της Ελλάδας, πλην όμως, εκτός της Λευκάδας και Παλαίρου, στις βοιωτικές και λακωνικές. Σε ανάλυση και σχολιασμό τους προβαίνει η Daniela Summa⁸⁴.

78. Για το όνομα Παρθενίς (Λευκάδα): IG IX 1²⁴ 1249 και για το όνομα Πιθάκα 1241 (Λευκάδα) 1519 (Κεφαλονιά). Για το όνομα Παρθένα CL. ANTONETTI - P. FUNKE ως υποσημ. 13 σ. 121.

79. Για το όνομα Φιλόκλεια και Φιλόκλια LPGN III A σ. 456 και για το όνομα Φιλοκλέα LPGN III A 456 (Βουθρωτό) και LPGN III B 426 (Βοιωτία).

80. IG IX 1²⁴ 1421.

81. IG IX 1², 4: 1270, 1305, 1331, 1382, 14423 και ΥΠΑΤΙΑ ΦΑΚΛΑΡΗ ως υποσημ. 4 σ. 224, AE 3903.

82. MARTIN FELL, α) «Neue Inschriften aus Palairos», (*ZPE*) *Zeitschrift für Papyrologie und Epigraphik*, τόμ. 137, Bonn 2001 σσ. 125-138 και ειδικώτ. σ. 131. β) Του ιδίου «Neue Inschriften aus Palairos», II, *ZPE*, τόμ. 174, 2010, σσ. 89-108 και ειδικώτ. σσ. 98-99.

83. MARTIN FELL ως υποσημ. 81, α) σ. 1312 και β) σ. 98-99.

84. DANIELA SUMMA, α) «Die Sammlungen der griechischen Inschriften von Akarnanien»,

Στις πλέον των τριακοσίων ενεπίγραφες επιτύμβιες στήλες που είχαν έως πρόσφατα (2003) αποκαλυφθεί στη Λευκάδα, έρχονται να προστεθούν και οι εξετασθείσες στο παρόν πόνημα. Στόχος μας δεν ήταν η διεξοδική μελέτη και η ακριβέστερη χρονολόγησή τους, αλλά κυρίως η διερεύνηση των μαρτυρούμενων ονομάτων μέσα από αυτές. Το πλήθος των ανδρικών και γυναικείων ονομάτων που εξετάστηκαν, εγγίζει τα πενήντα οκτώ, εμπλουτίζοντας σημαντικά τις γνώσεις μας για την προσωπογραφία της Λευκάδας. Από αυτά, τα τριανταεπτά είναι ανδρικά και τα εικοσιένα είναι γυναικεία, αναλύθηκε δε ο τρόπος εκφοράς τους. Υπερτερούν σε αριθμό τα ονόματα σε ονομαστική πτώση. Πολλά είναι πρωτοεμφανιζόμενα στη Λευκάδα, όπως τα ανδρικά ονόματα: Ἀριστοκλής, Βίαιος, Εὐκλίνος, Ἡρακλείδας, Θαλιάρχος, Φруνεάς (ή Φруνεά, θηλ.), Σπείδων, Αντίπατρος, Τιμόστρατος, Ευμένης, Λυκιάδας, Δεινοκλῆς, Σιμύλος, Νίκων, Σίμων, Αντιγένης, Κλείδαμος, Εὐβούλος, Ἄγρων, Δείνανδρος και τα γυναικεία Δωροθέα, Κλεόμητις, Λυκίσσκα, Φιαία, Φιλάρχης, Φρύνιλλα, Χυτρίς, Πειθίς, Δειναρέτα, Ιαρόι, Τιμόι, Καλλίοι, Σωτόι, Νεοπης, Φιλόκλεια. Στον κατάλογο των ξένων προστέθηκαν για την ώρα πέντε πρόσωπα με καταγωγή από την Αμβρακία (τέσσερις άνδρες και μία γυναίκα)⁸⁵. Μετά την παρουσίαση, σε δεύτερο στάδιο, του υλικού, το οποίο δεν εξετάστηκε εδώ, θα προστεθούν περισσότερα πρωτοεμφανιζόμενα ονόματα (όπως τα Δάφνις, Μέλισσα, Νικαινέτα) και ένας ακόμη ξένος την καταγωγή, Συρακόσιος. Η περαιτέρω μελέτη του πλούσιου αυτού υλικού ελπίζουμε ότι θα φωτίσει περισσότερους τομείς της έρευνας.

in F. Lang, P. Funke, L. Kolonas, E.-L. Schwandner, D. Maschek (Hdg.), *Inderdiziplinäre Forschungen in Akarnanien*, Bonn 2013, σσ. 271-278 και ειδικώτ. σ. 273.

ΤΗΣ ΙΔΙΑΣ: β) «Stela sepulcralis infantium», *Tyche* 21 (2006), σσ. 177-180.

85. Για το θέμα βλ. α) ΔΟΥΖΑ ΠΕΡΑΤΗ, ως υποσημ. 50 σσ. 190-193. β) ΑΓΓΕΛΙΚΑ ΝΤΟΥΖΟΥΓΛΗ, ως υποσημ. 3 σ. 70. γ) ΥΠΑΤΙΑ ΦΑΚΛΑΡΗ ως υποσημ. 4 σ. 226.

ABSTRACT

GRAVE STELAI FROM THE CEMETERIES OF THE ANCIENT TOWN
LEUKAS DURING THE RESCUE EXCAVATIONS BETWEEN
THE YEARS 2004-2010

THE EPIGRAPHICAL EVIDENCE

Maria Stauropoulou-Gatsi*Archaeologist, Honorary Director, Greek Ministry of Culture*

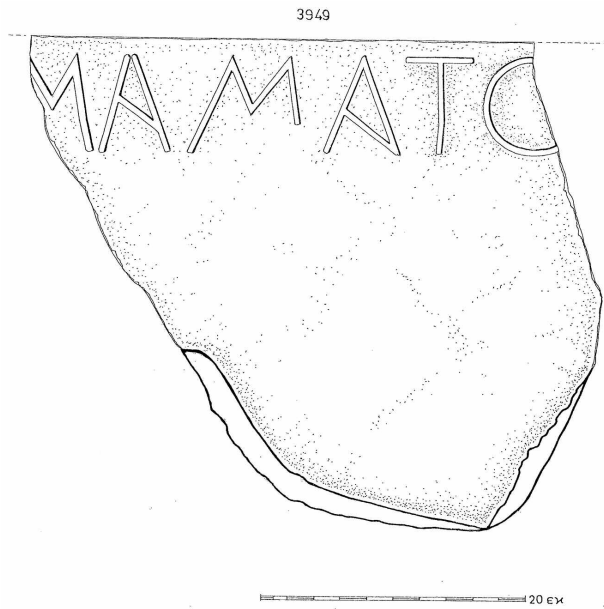
During the years 2004-2010 a very big number of graves came to light due to the rescue excavations that 36th Ephorate of Antiquities of Aitolokarnania and Leucas conducted. They belong to both cemeteries of the town: the north and the south. The excavations brought also to light more than a hundred of gravestelai (tombstones – *στήλαι*). The largest body of this evidence concerns inscribed stones (about eighty). This paper focuses to this material. The inscribed tombstones belong to a plain style without any decoration (except of few) and they are dated to the Hellenistic period (4th-2nd c.B.C.), except two which are dated to the Classical period (5th c.B.C.).

On the inscriptions occur the single names of men and women, mostly in the nominative case and less in genitive, in many instances occurs the patronymic, in less a foreign ethnic (f. ex. five persons come from the town of Epirus, Ambrakia), or with the familiar addition of *χαῖρε*. There are presented fifty eight different names of men and women many of which, are new for the epigraphical evidence of Leucas. At second phase of the study it is going to be presented the rest of the material with the names not included here. Of great interest are also five tombstones with the inscribed letter Π or ΠΑ, belonging to infants, without name given. The long catalogue of the names discussed, contributes to the onomatology and prosopography of Leucas as well as to more topics of the epigraphy.

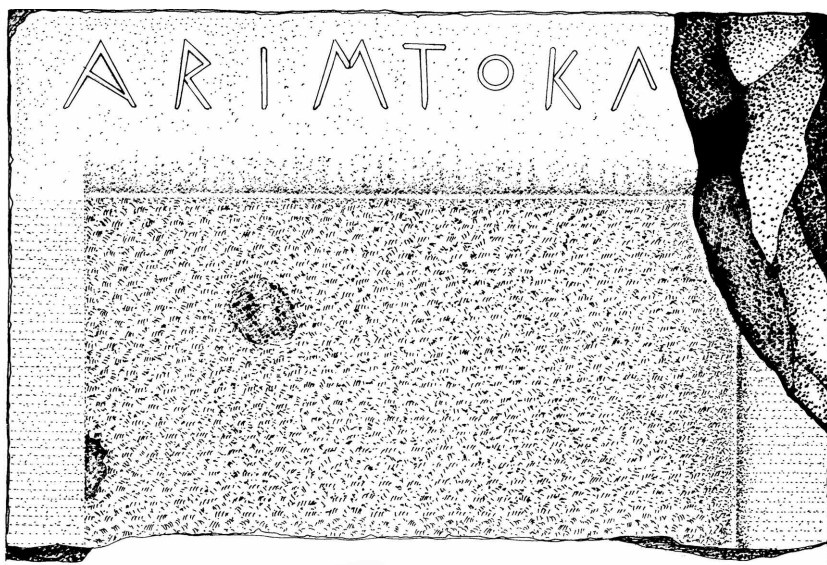
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΕΙΚΟΝΩΝ

Εικ. 1. Αποψη της ανασκαφής του οικοπέδου Μικρώνη-Λογοθέτη στο βόρειο νεκροταφείο.

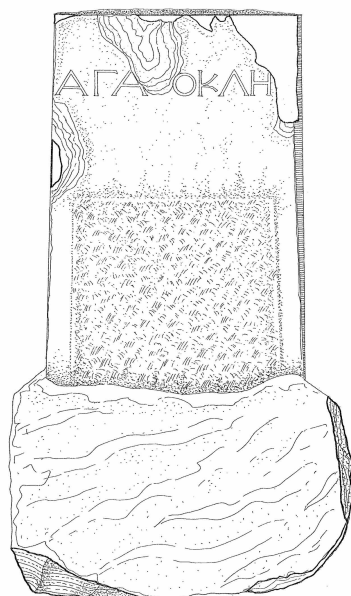

Εικ. 2. Η στήλη αρ. ευρ. 3949

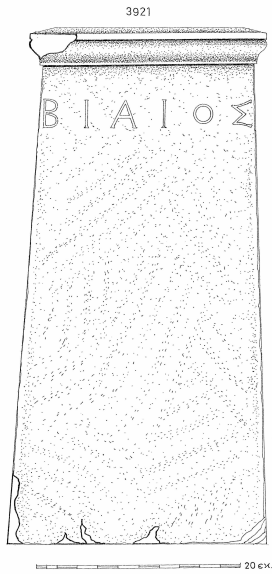
Εικ. 3. Η στήλη αρ. ευρ. 4174

3934

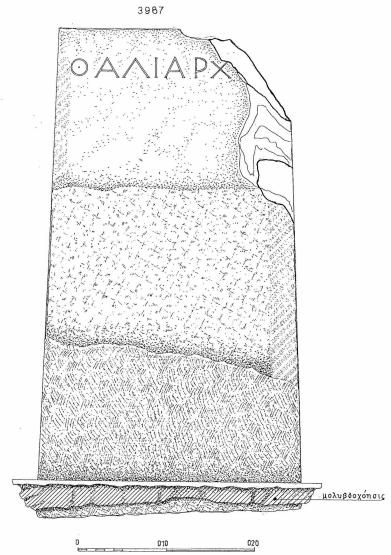

20 εκ.

Εικ. 4. Η στήλη αρ. ευρ. 3934

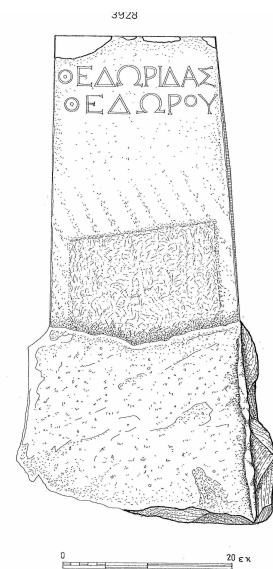
Εικ. 5. Η στήλη αρ. ευρ. 3921

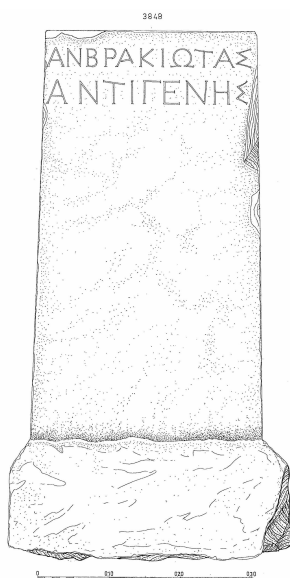
Εικ. 6. Η στήλη αρ. ευρ. 3987

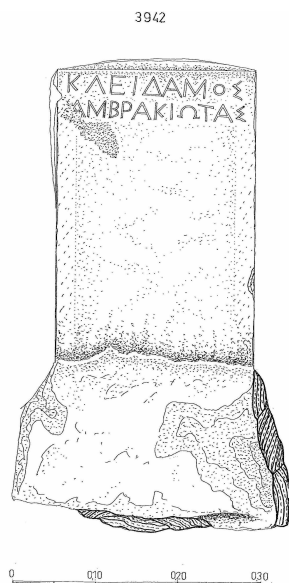
Εικ. 7. Η στήλη αρ. ευρ. 3920

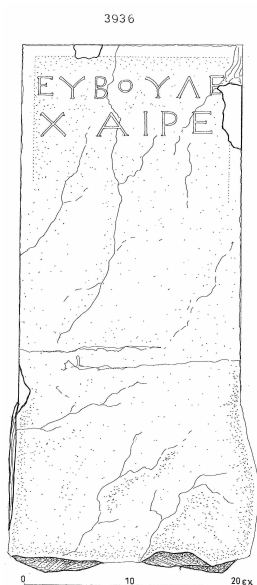
Εικ. 8. Η στήλη αρ. ευρ. 3928

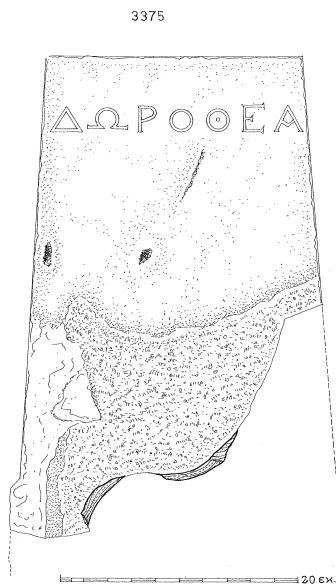
Εικ. 9. Η στήλη αρ. ευρ. 3848

Εικ. 10. Η στήλη αρ. ευρ. 3942

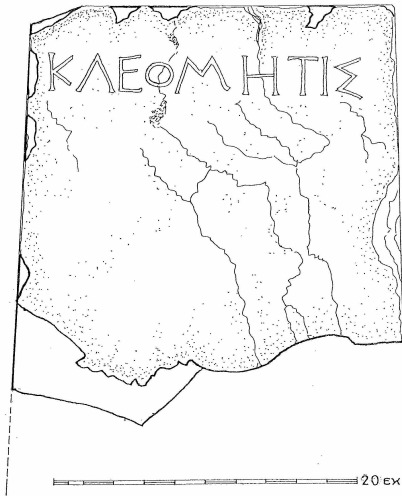

Εικ. 11. Η στήλη αρ. ευρ. 3936

Εικ. 12. Η στήλη αρ. ευρ. 3375

3901

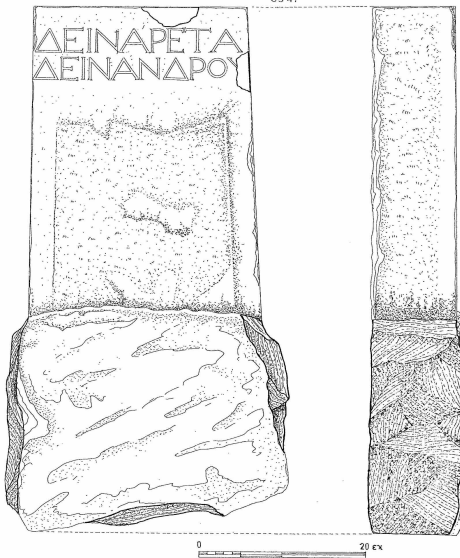
Εικ. 13. Η στήλη αρ. ευρ. 3901

3917

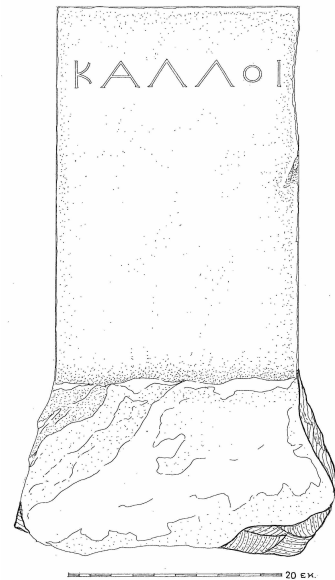
Εικ. 14. Η στήλη αρ. ευρ. 3917

3947

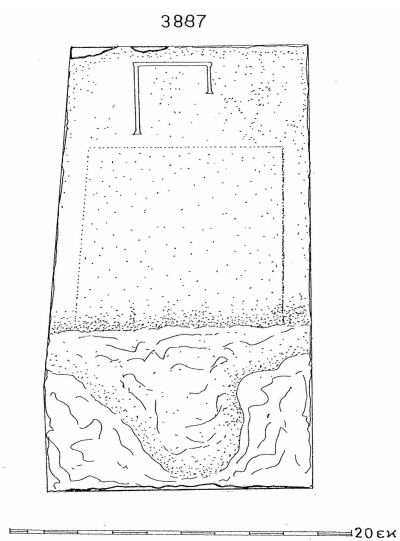

Εικ. 15. Η στήλη αρ. ευρ. 3947

3925

Εικ. 16. Η στήλη αρ. ευρ. 3925

Παις, αβάπτιστον.

Εικ. 17. Η στήλη αρ. ευρ. 3887

Εικ. 18. Η στήλη αρ. ευρ. 3959

